

SAKSFRAMLEGG

Saksnr:	Utval:	Dato
	Valstyret	01.12.2020
	Kommunestyret	

Sakshandsamar:	Arkiv:	ArkivsakID
Lin Tove Thomassen	FE-010, TI-&13	20/684

HØYRINGSUTTALE - FRIE OG HEMMELEGE VAL - NY VALLOV

Vedlagte saksdokument:

Høyring - NOU 2020: 6 - Frie og hemmeleg val - Ny vallov

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Kommunestyret i Vaksdal kjem med følgjande høyrings svar til utreiinga av NOU 2020:6:

Vaksdal kommune merker seg at vallovutvalet har gjort eit grundig arbeid ved utarbeiding av ny vallov.

Vi støtter fleire av forslaga, og kjem med følgjande merknader, lagt fram knytt til kapitla eller paragrafar i nytt lovforslag:

§ 2-2 Stemmerett - Vaksdal kommune støttar forslaget om å setja 16 års stemmerett for kommunestyre- og fylkestingsvalet.

§ 2-9 Valkort – Vi viser til Vaksdal kommune sin tidlegare innsendte høyringsuttale med frist 30.09.2020.

§ 3-3 Utelukka frå val - Vaksdal kommune meiner at det er ei fare for at tilliten til det nøytrale embetsverket vert svekka ved å opne for at tilsette i departementet, i diplomatiet og konsulatvesen kan veljast ved eit stortingsval og støttar ikkje vallovutvalet si forslag til endring.

§ 4-5 2) Sentralt stemmestyre - Vaksdal kommune støtter ikkje utvalet sitt forslag om å oppnemne eit sentralt stemmestyre. Det må vere mogleg å sikre uavhengig oppteljing mellom førebels og endeleg oppteljing utan at det vert oppnemnd eit ekstra stemmestyre. Valstyret har ansvar for å vere til stades for å kontrollere at endeleg oppteljing går føre seg på korrekt måte. Teljekorpset kan vere ulike personar, medan ansvaret for å påsjå korrekt oppteljinga sentralt kan ligge til valstyret.

§ 5-2 Antall kandidatar på listeforslaget -Vaksdal kommune støtter ikkje Vallovutvalet sitt forslag til minimumsgrense for dei tre vala og ber departementet vurdere å setje dei noko høgare. Dette med utgangspunkt i fara for at ei liste får fleire mandat enn det er kandidatar oppført på lista.

§ 6-5,2) Stemmegjeving i eigen kommune og ved valting §8-5,3) - Vaksdal kommune ser fordelane med å tilretteleggje for to kryss under kommunestyre- og fylkestingsvalet, men ber departementet om å gjere vurderingar og vekta om denne ekstra kontrollen kan gje nye utfordringar og feilkjelder. Då spesielt knytt til feil ved registrering av kryss, fare for å avgje stemme til same val to gongar, samt om det bør setjast krav til at veljar avgjer stemme til begge vala samtidig.

Kap 9 Elektronisk stemmegjeving – Vaksdal kommune oppmodar departementet om å tilretteleggje for å utvikle teknologiske løysingar for elektronisk stemmegjeving i vallokalet.

§ 9-3 Krav til legitimasjon - Som hovudregel bør alle ha med seg legitimasjon for å sikre korrekt handtering av stemmegjevinga. I dag har dei fleste med seg legitimasjon, men vi veit også at det samtidig er blitt færre alternative ID-kort løysingar. Dersom vi ikkje får på plass eit nasjonalt ID kort til neste val, er det ei viss fare for at fleire møter i vallokalet utan legitimasjon. For stemmemottakarar i små kommunar, der veljarar gjerne reknar med at stemmemottakar kjenner heile namnet, kan dette bli ei unødvendig utfordring. Resultatet kan vere at stemmegjevinga vert registrert på feil person. Derfor bør innhaldet i punkt 2 endrast til på ein slik måte at ein berre unntaksvis skal kunna nytta denne regelen.

§ 9-7 Rett til assistanse – Vi viser til Vaksdal kommune sin tidlegare innsendte høyringsuttale med frist 30.09.2020.

§ 10-4 Prinsipp for oppteljing av stemmesetlar – Vaksdal kommune støttar endringa med at kommunane tel stemmene ved stortingsval og fylkestingsval ein gong, men ber departementet om å vurdere oppteljing av personstemmer i begge oppteljingane.

Forslag til ny lovendring: §10-11 Oversending av materiell – Ved oversending av materiell til fylkeskommunane ved tidlegare val, får kommunane melding frå fylkeskommunen om å sjå bort frå regel om å sortere i retta og uretta setlar. Vaksdal kommune ber departementet om å korrigere lovparagrafen i tråd med gjeldande praksis.

Kapittel 18. Bruk av IKT – Vaksdal kommune støttar forslaget, men er uroa for at sikkerheitskrava sett til IKT utstyret er for kostbare for kommunar med økonomiske begrensingar. Krava må vere nøysame og målt ut frå fleire faktorar enn berre siste versjon av programvare og maskinutstyr. Alternativet at det vert gjeve ei økonomisk tildeling til kommunane/fylkeskommunane for å imøtekoma ei evt. høg standard for IKT sikkerheit.

Saksopplysningar:

Samandrag

Vallovutvalet vart i 2017 oppnemnd av stortinget for å sjå på vallova, valordning og valgjennomføring. I mai 2020 la dei fram si utgreiing med forslag til ny vallov. Vaksdal kommune er høyringsinstans. Utvalet kjem med endringar som gjeld valordninga ved t.d. endringar i personvalordninga, forslag om å setje ned sperregrensa til 3 %, nytt klagesystem, 19 valdistrikt og forslag om å endre stemmerettsalder ved kommunestyre- og fylkestingsvalet til 16 år.

Andre endringar gjeld valgjennomføringa og bør spesielt vurderast av valstyret som er ansvarleg for valgjennomføringa i kommunen. Dette gjeld til dømes å opprette eit sentralt stemmestyre, redusere tal oppteljingar, eller at det ved kommunestyre og fylkestingsvalet skal setjast eit kryss i manntalet pr val. I saksframstillinga går ein gjennom dei ulike punkta med ein beskrivelse av tema, utvalet si vurdering og rådmannen si vurdering.

Bakgrunn for saka

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har sendt Vallovutvalet si utreiing om ny vallov til høyring til alle kommunar, fylkeskommunar med fleire, med høyringsfrist 31.12.20.

Vallovutvalet bestod av 18 medlemmer, der 10 var frå dei politiske partia som er representert på Stortinget.

Mandatet var stort og omfattande. Vallovutvalet skulle sjå på valgjennomføringar og vurdere behov for endringar i vallova og valdistrikt ved gjennomføring av stortingsval. Utvalet har føreteke ein heilheitleg gjennomgang av gjeldande vallov og kjem med forslag til endringar som påverkar både valordning og praktisk valgjennomføring. Dei har også sett på klageordninga og behov for ein beredskapsheimel. Utreiinga ([NOU 2020:6](#)) er på 527 sider, inkludert vedlegg, og inneheld tre hovudområde:

- Valordning
- Gjennomføring av val
- Godkjenning av val

Utreiinga viser at utvalet var nokså delt i mange av sine vurderingar og konklusjonar. Vi har i hovudsak helde oss til fleirtalet sine vurderingar.

Tidlegare i haust, vart nokre av vallovutvalet sine forslag sendt ut som eiga høyring, med frist 30.09.20. Dette fordi det var eit ønske om at desse skulle tre i kraft allereie ved vala i 2021 og 2023. Kommunestyret i Vaksdal handsama desse 22. september 2020, sak 55/2020. Allereie omtalte punkt vert ikkje teke med i denne saksutgreiinga, men referert til i høyringsuttalen.

Gjennomgang av forslag til ny vallov

I høyringsbrevet ber departementet om å at høyringsinstansane kjem med tilbakemelding på vallovutvalet sine forslag enten knytt til kapitela i NOU-en eller til paragrafar i lovforslaget. Vi går punktvis gjennom hovudparten av utvalet sine konkrete forslag til lovendringar med utgangpunkt i paragrafane. Tema som ikkje direkte har resultert i ein paragraf i nytt lovutkast vert lagt inn under dei kapitla i vallova som dei tilhøyrar.

Først vert endringa beskriven, deretter vallovutvalet sine vurderingar og til slutt rådmannen sine vurderingar og konklusjon.

Under er det fire punkt som vert lagt fram for kommunestyret utan konklusjon og forslag til vedtak. Dette gjeld lovendringar knytt til:

1. Stemmetillegg ved stortingsval og fylkestingsval
2. Veljar sin rett til å endre på stemmesetel ved stortingsval
3. Inndeling av valdistrikt ved stortingsval
4. Utjanningsmandatet ved stortingsval og reglar for sperregrense

Kapittel 2 Stemmerett og manntal

§ 2-2 Stemmerett

Stemmerettsalder ved stortingsval er sett til 18 år. Når det gjeld stemmerettsalder ved fylkestingsval og kommunestyreval er denne sett til 16 år.

Vallovutvalet sine vurderingar

Nedsett stemmerettsalder har vore til debatt mange gongar tidlegare. Argumentet mot har vore at stemmerettsalder bør følgja myndigheitsalder, medan eit positivt argument har vore viljen til å gje gruppa 16-18 åringar i sterkare rolle i den politiske debatten.

Det vart gjennomført forsøk med nedsett stemmerettsalder under kommunestyrevalet i 2011 og 2015, samt stortingsvalet 2013. Evalueringane kunne ikkje finna at nedsett stemmerett resulterte i ei vane for å stemme ved val, eller at graden av politisk modning auka. Det gav heller ikkje utslag i skilnad for kva 16- og 17 åringar stemte på og det endelege valresultatet. Det fordelte seg om lag likt med det som dei over 18 år stemte på. Det mest konkrete utslaget ved forsøka var at fleire unge representantar vart valt inn i kommunestyret.

Forsking hjå andre land med 16 års stemmerettsgrense viser at valdeltakinga når desse vert eldre, er høgare enn for veljarar som fekk stemmerett som 18 åringar.

Vallovutvalet var delt i sine vurderingar. Fleirtalet ønskjer nedsett stemmerettsalder for kommunestyre- og fylkestingsvalet (11 for og 7 mot). Eit mindretal (7) også ønskjer at 16 årsgrensa også skulle gjelde ved stortingsval, med utgangspunkt i at dei prinsipiell argumenta bør gjelde uavhengig av val.

Fleirtalet ønskjer å inkludere ungdom i demokratiet og argumenterer med at nedsett stemmerettsalder vil gje ungdom praktisk erfaring i demokratiet i sitt nærmiljø, høgare valdeltaking seinare i livet, samtidig som tidleg start kan være viktig for framtidig deltaking i politikken.

Mindretalet ønskjer at stemmerettsalder skal vere identisk med myndigheitsalder. Ungdomar har andre kanalar og arenaer for aktiv politisk deltaking, til dømes ungdomsråd.

Vurdering og konklusjon

Tidlegare forsøk med 16 årsgrense, har ikkje gjeve negative utslag. Rådmannen ser fordelar med å redusere stemmerettsalderen og støttar fleirtalet i vallovutvalet. Nedsett stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalet kan skapa både engasjement, aktivitet, initiativ og tidleg politisk deltaking hjå ungdom.

§ 2-2 Stemmerett - Vaksdal kommune støttar forslaget om å setja 16 års stemmerett for kommunestyre- og fylkestingsvalet.

§ 2-5 Kva kommune skal veljar manntalsførast i

Ny vallov legg føringar for at ein veljar som ikkje har vore busett i ein kommune dei siste 10 åra skal kunne velje kva kommune hen ønsker å bli manntalsført i. Personar med stemmerett som har budd i utlandet i meir enn 10 år, må i dag søkje om innføring i manntalet. Utvalet foreslår no å endre dette slik at ei stemmegjeving vert sett på som ein søknad om innføring.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet ønskjer å forenkle prosessen ved innføring i manntalet, samt redusere omfanget av forkasta stemmegjevingar.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

§ 2-9 Valkort – Vi viser til Vaksdal kommune sin tidlegare innsendte høyringsuttale med frist 30.09.2020.

Kapittel 3 Kven kan veljast og plikt til å ta imot val

§ 3-3 Utelukka frå val

Vallovutvalet ønskjer at alle tilsette i departement, i diplomatiet og konsulatvesen skal kunna veljast ved stortingsval. I gjeldande vallov er desse utelukka. I nytt lovforslag er det berre dommarar i Høyesterett som er utelukka ved stortingsval. Det er ikkje gjort endringar i lovverket ndg. kommunestyre- og fylkestingsvalet.

Vallovutvalet sine vurderingar

17 medlemmer(mot 1) var for at det ikkje skulle vere begrensingar for tilsette i departementa i å bli valt på Stortinget. Det vart lagt til grunn at tilsette vil kunna utøve vervet med nødvendig uavhengighet og frimodighet. Ei begrensing vil vere ei for stor inngripen i den einskild sin rett til å stille til val. Utvalet gjorde vurderingar knytt til «Det nøytrale embetsverket», og viste til arbeidsgjevar sin rett til å nytta karantenebestemmelsar ved behov. Det er også slik våre naboland praktiserer det.

Dei same vurderingar vart gjort for diplomatiet og konsulatvesenet.

Vurdering og konklusjon

Eit departement skal fungere som eit nøytralt embetsverk med ansvar for å iverksetjing av vedtak etter behandling i Stortinget. Ved å opne for at tilsette også kan vere vara- eller stortingsrepresentant, vil dette kunna påverke den tilsette sitt arbeidet i ein bestemt politisk retning, uavhengig av sentrale føringar. Karantebestemmelsar kan redusere omfanget, men ikkje nok til å unngå at tilliten til departementa som nøytrale embetsverk vert svekka.

§3-3 Utelukka frå val - Vaksdal kommune meiner at det er ei fare for at tilliten til det nøytrale embetsverket vert svekka ved å opne for at tilsette i departementet, i diplomatiet og konsulatvesen kan veljast og støttar ikkje vallovutvalet si forslag til endring.

§3-4 Fritak frå å stå på liste

Vallovutvalet ønskjer å innføre same regel for stortingsval som for kommunestyre- og fylkestingsval, som vil gje ein generell rett til å krevje seg fritatt frå å stå på liste.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kapittel 4 - Valorgan

§4-1. Riksvalstyret som klageorgan

Vallovutvalet foreslår å innføre ny klageordning. I dag har riksvalstyret kun oppgåver knytt til stortingsval, medan Vallovutvalet ønskjer å innføre ei ordning med riksvalstyret som skal behandle klagar på førebuing og gjennomføring av valet, samt klage på godkjenning ved alle val. Det nye Stortinget skal oppnemne riksvalstyret. §4-1 inneheld beskrivelsar om riksvalstyret som t.d.: tal medlemmer, krav til at dommarar skal utgjere fleirtalet i styret, valperiode, valprosess, kven som er utelukka frå val, samt tildeling av sekretariatsansvar.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet meiner at ansvarsdeling mellom kommune, fylkeskommune og nasjonalt nivå ved valgjenomføring er god og foreslår ingen endringar til dette, men ser behov for endringar i klageordninga for å sikre ei uavhengig juridisk vurdering.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

§4-2 Distriktsvalstyre

I samband med at vallovutvalet foreslår å dele stortingsvalet i 19 valdistrikt (tidlegare fylker), vil kvart valdistrikt ha sitt eige distriktsvalstyre valt av fylkestinget.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

§4-5 Stemmestyre

Vallovutvalet vidarefører praksis med krav om å oppnemna eit stemmestyre til kvart røystelokale på valdagen. I tillegg foreslår dei å opprette eit sentralt stemmestyre med ansvar for første oppteljing av førehandsstemmer og konvoluttstemmer på valting.

Vallovutvalet sine vurderingar

Valstyret er ansvarleg for andre oppteljing. Utvalet har vurdert det slik at det ikkje er eit eksisterande organ som har ansvar for første oppteljing av førehandsstemmer og konvoluttstemmer på valting og sikre uavhengig oppteljing. Bakgrunn for denne konklusjonen er nærare omtala i kapittel 10, under tema oppteljing

Vurdering og konklusjon

Rådmannen kan ikkje sjå behov for at det vert etablert eit sentralt stemmestyre og meiner at valstyret skal vere ansvarleg for teljinga, men påsjå at det er ulike personar som tel ved behov for teljing nr 2.

§ 4-5, 2) Sentralt stemmestyre- Vaksdal kommune støtter ikkje utvalet sitt forslag om å oppnemne eit sentralt stemmestyre. Det må vere mogleg å sikre uavhengig oppteljing mellom førebels og endeleg oppteljing utan at det vert oppnemnd eit ekstra stemmestyre. Valstyret har ansvar for å vere til stades for å kontrollere at endeleg oppteljing går føre seg på korrekt måte. Teljekorpset kan vere ulike personar, medan ansvaret for å påsjå korrekt oppteljinga sentralt kan ligge til valstyret.

Kapittel 5. Krav til og behandling av listeforslag

§5-2 Antall kandidatar på listeforslaget.

Vallovutvalet har sett nye minimumskrav til antal kandidatar på listeforslag for alle tre vala.

- Nytt forslag ved stortingsval er sett til minimum 5. Gjeldande lov seier same antal som kandidatar frå det distriktet.
- Ved fylkestingsval er minimumskravet avhengig av tal medlemmer i fylkestinget, minimum 5. Dagens lov set krav om minimum 7.
- Ved kommunestyreval er minimumskravet avhengig av tal medlemmer i kommunestyret, minimum 5. Dagens lov set krav om minimum 7.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet har vurdert minimumskrava som for strenge og at dette rammer særleg små parti som opplever at det er vanskeleg å fylle lista. Utvalet innleiar si vurdering med å skrive

«Krav til antall navn på valglisten ikke bare er en teknisk formalitet for å fylle plasser oppnådd ved valget, men bør også gjenspeile en ambisjon og et mål om et levende og aktivt demokrati»

Dette omsynet vert prioritert framfor at minimumstalet skal gje ei viss sikring for å fylle opp tilstrekkeleg med kandidatar for å sikre nok kandidatar til ei evt. mandatfordeling. Det vert også lagt opp til ei differensiering i minimumskravet ut frå tal kandidatar som skal veljast for kommunestyre- og fylkestingsvala. Dagens vallov set reglar for handtering av lister som får fleire mandat enn valbare kandidatar for kommunestyret og fylkestingsvalet, men ikkje til stortingsvalet. Det vert vist til at det er partia sitt ansvar å føre opp tilstrekkeleg tal kandidatar, at det er usannsynleg at ein slik situasjon vil oppstå, såleis er det derfor ikkje behov for å regulere dette særskilt i lova.

Vurdering og konklusjon

Det er mange ulike situasjonar som kan oppstå i ein valperiode som fører til at ein må foreta nytt valoppgjær for å erstatte kandidatar eller varamedlemmer undervegs i perioden. Det er også ei viss fare for at ei liste med 5 kandidatar kan få fleire mandat enn det er kandidatar oppført på liste.

§5-2 Antall kandidatar på listeforslaget. Vaksdal kommune støtter ikkje Vallovutvalet sitt forslag til minimumsgrense for dei tre vala og ber departementet vurdere å setje dei noko høgare. Dette med utgangspunkt i fara for at ei liste får fleire mandat enn det er kandidatar oppført på lista.

§5-3 Stemmetillegg

Fleirtalet i utvalet ønskjer å opne for at partia kan gje stemmetillegg ved alle dei tre vala og ikkje berre ved kommunestyrevalet, slik lova gjeld i dag. Skilnaden mellom dei ulike vala er at det er sett maksimum krav for tal kandidatar med stemmetillegg for kommunestyrevalet, men ikkje for kandidatar til fylkestings- og stortingsvalet. Partia har i stor grad kontroll på at kandidatar med stemmetillegg blir valt framfor kandidatar utan stemmetillegg, under føresetnad av at dei vinn nok mandat.

Vallovutvalet sine vurderingar

Ved stortingsval meiner utvalet at personvalordninga i dag ikkje opnar for å kunna endre rekkefølge på kandidatar og at ei endring i personvalreglane vil gje veljarane ein reel moglegheit til å påverke kva representantar som vert vald. Utvalet har gjort grundige vurderingar av ulike modellar med ønske om ei mest mogleg lik personvalordning uavhengig av type val.

Vurderingar og konklusjon

Saka vert lagt fram for kommunestyret utan konklusjon og forslag til vedtak.

Kapittel 6 Førehandsstemming innanlands

§ 6-1 1. ledd Når veljarar kan førehandsstemme.

I dagens lov er sluttidspunktet for førehandsstemmeperioden sett på dag. I ny lov er det også sett inn at førehandsstemminga skal avsluttast seinast kl. 18. siste fredag før valdag

Vallovutvalet sine vurderingar

Klokkeslettet er sett for å sørge for at postforsendinga vert meir føreseieleg og bidra til å sikre at stemmene kjem fram i tide. Det er også verd å merke seg at eit mindretal i utvalet ønska å opne for at veljarar kan førehandsstemme også laurdagen før valdagen.

Vurderingar og konklusjon

Vallovutvalet vektar veljarar som stemmer i ein annan kommune enn heimkommunen i større grad enn dei som stemmer i eigen kommune og ønskjer å stemme fredagen før valdagen etter ordinær arbeidstid. Statistikkar viser at det er flest som førehandsstemmer siste veka før valdagen, og det er naturleg å tilrettelegge for dette med lengre opningstider den siste veka. I dag er fredagen før valet siste moglegheit for å bestemme seg, dersom ein er forhindra eller ønskjer å unngå å stemme på valdagen. Samtidig vil det vere ein fordel for alle kommunar, om det nasjonalt er eit fast sluttidspunkt som kan formidlast ut nasjonalt.

Rådmannen støttar vallovutvalet sine vurderingar knytt til sluttidspunkt.

§6-2 Tal stemmemottakarar

Lovforslaget set regel om at det alltid skal vere to stemmemottakarar, også ved tidleg stemmegjeving.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet foreslår to stemmemottakarar ved tidlegstemmegjeving for å sikre likt regelverk ved tidleg og ordinær førehandsstemmeperiode.

Vurderingar og konklusjon

Reint praktisk for Vaksdal kommune, betyr dette at ein frå 1. juli i valår alltid må ha to personar tilgjengeleg når ein skal tilrettelegge for tidlegstemmegjeving.

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

§6-5 2) Stemmegjeving i eigen kommune under førehandsstemming og i vallokalet ved valting (Kap 8.8-5,3))

Ny vallovutkast opnar for at det skal setjast kryss for kvart val ved veljar har stemt ved. I dag vert det sett eit kryss i manntalet ved stortingsval og eit felles kryss for kommunestyret- og fylkestingsvalet.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet begrunnar forslaget med at ein kan samanlikna stemmesetlar mot kryss i manntal for kvart val og ein får betre kontroll og ein kan lettare avsløre valfusk.

Vurderingar og konklusjon

Etter gjeldande lov vert avvik mellom kryss og stemmesetlar gjerne forklart med at veljar berre stemte på eit av vala under kommunestyre- og fylkestingsvalet. Ein kryss pr val, vil kunna redusere feilkjelder. Samtidig som det opnar for nye utfordringar og feilkjelder. Ein kan registrera veljar sitt kryss i feil val, ved ein feil kan ein stemme to gongar ved same val, samtidig som lovutkastet ikkje seier noko om veljar må avgje stemme til begge vala samtidig.

§6-5,2) Stemmegjeving i eigen kommune og ved valting §8-5,3) Vaksdal kommune ser fordelane med å tilrettelegge for to kryss under kommunestyre- og fylkestingsvalet, men ber departementet om å gjere vurderingar og vekta om denne ekstra kontrollen kan gje nye utfordringar og feilkjelder. Då spesielt knytt til feil ved registrering av kryss, fare for å avgje stemme til same val to gongar, samt om det bør setjast krav til at veljar avgjer stemme til begge vala samtidig.

§§ 6-5, 3), 6-6,2), 6-7,2) og 6-8,2) Stemmegjeving utanfor eigen kommune

Vallovutvalet foreslår at det vert sett eit kryss pr val, dette får konsekvensar for konvoluttstemmane under kommunestyre- og fylkestingsvalet, der alle stemmesetlane som skal i konvolutt, må leggjast i kvar sin stemmesetelkonvolutt.

Vurderingar og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kap 8 Stemming på valting

§ 8-2 Kvar kan veljarane stemme

Utvalet opnar for at ein kan leggje vallokalet utanfor stemmekretsen, samt opne ekstra lokale, men det klare utgangspunktet skal vere eit lokale pr stemmekrets.

Nytt er også at det er valstyret som skal bestemme kva lokale som skal nyttast. Dette kan ikkje delegerast.

Utvalet sine vurderingar

Utvalet peikar på kravet om at lokalet må ligge i stemmekretsen kan resultere i at sær eigna lokale utanfor stemmekretsen ikkje vert nytta og har tillit til at kommunane vil gjere gode vurderingar knytt til dette.

Vurderingar og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kap 9 Fellesbestemmelser for stemming

Elektronisk stemmegjeving i kontrollerte og ukontrollerte omgjevnader

Vallovutvalet har drøfta grundig spørsmålet knytt til elektronisk stemmegjeving og konkludert med at tida ikkje er mogen for å innføre elektronisk stemmegjeving, verken i vallokalet eller utanfor. Dette er derfor ikkje inkludert i nytt lovutkast.

Vallovutvalet sine vurderingar

Vallovutvalet sitt fleirtal har vurdert at det på sikt vil kunna koma ei teknisk løysing som er tilstrekkeleg sikker til å kunna nyttast til sjølve stemmegjevinga. Dei uttalte dette:

Utvalget har vurdert muligheten for å innføre elektronisk valg. Flertallet mener prinsipielt at velgerne bør stemme i et valglokale. Dette skyldes at prinsippet om hemmelig valg ikke vil kunne ivaretas i tilstrekkelig grad dersom velgerne stemmer utenfor et valglokale. Det vil heller ikke være mulig fullt ut å kontrollere at ingen blir utsatt for utilbørlig press så lenge stemmingen ikke foregår i et valglokale.

Flertallet mener videre at sikkerheten ved elektroniske valg ikke er god nok i dag uavhengig av hvor stemmingen skjer. For å opprettholde høy tillit til valget og for å sikre at valgene går rett for seg, er sikkerheten og påliteligheten i stemmesystemet svært viktig.

Vurderingar og konklusjon

Departementet gjennomførte to vellukka forsøk med elektronisk stemmegjeving via internett under kommunestyrevalet i 2011 og stortingsvalet i 2013. Eit teknologisk velutvikla land som Norge, som også satsar på digitalisering av offentlege tenester, bør vere i førarsetet innanfor arbeidet med elektronisk stemmegjeving. Vaksdal kommune gav uttale til høyring med frist 30.09.20 med tanke på assistanse i vallokalet. Moglegheit for å kunna gjennomføra stemmegjevinga elektronisk er eit ønske frå fleire organisasjonar som representerer veljarar med nedsett funksjonsevne. Departementet bør vurdere om ikkje det er tid for å gjennomføre nye forsøk og tilrettelegge for elektronisk stemmegjeving i vallokalene.

Kap 9 Elektronisk stemmegjeving – Vaksdal kommune oppmodar departementet om å tilretteleggje for å utvikle sikre teknologiske løysingar for elektronisk stemmegjeving i vallokalet.

§9-3 Krav til legitimasjon

Utvalet har gjort mindre tekniske endringar knytt til krav til legitimasjon og departementet etterspør konkrete tilbakemeldingar til dette punktet. Føringane er at det er krav til å vise legitimasjon, men ikkje dersom veljar er kjent for stemmemottakar.

Vurderingar og konklusjon

Mange av veljarane er kjend for stemmemottakarane i Vaksdal. Ei utfordring vil alltid vere at stemmemottakar kan få eit ekstra press om å hugse rett namn på rett person. Dette gjeld til dømes brødre eller mor og datter m.m. som i verste fall kan resultere at feil person vert kryssa i manntalet.

§ 9-3 Krav til legitimasjon - Som hovudregel bør alle ha med seg legitimasjon for å sikre korrekt handtering av stemmegjevinga. I dag har dei fleste med seg legitimasjon, men vi veit også at det samtidig er blitt færre alternative ID-kort løysingar. Dersom vi ikkje får på plass eit nasjonalt ID kort til neste val, er det ei viss fare for at fleire møter i vallokalet utan legitimasjon. For stemmemottakarar i små kommunar, der veljarar gjerne reknar med at stemmemottakar kjenner heile namnet, kan dette bli ei unødvendig utfordring. Resultatet kan vere at stemmegjevinga vert registrert på feil person. Derfor bør innhaldet i punkt 2 endrast til på ein slik måte at ein berre unntaksvis skal kunna nytta denne regelen.

§9-4 Endingar på stemmesetel

Tidlegare i saksutgreiinga nemnde endringar ved partia sin rett til å gje stemmetillegg (§ 5-3). Her gjeld veljar sin rett til å gjere endringar på stemmesetel. Også her ønskjer vallovutvalet å endre reglar for personstemmer til å bli meir lik eit kommunestyreval. Retten til å endre rekkefølge, samt å stryke kandidatar går vekk, i staden vil dei at du kan setje kryss framfor kandidatane. Ved kommunestyrevalet opnar lovforslaget for at ein fortsatt skal kunna føre opp namn frå andre parti på setelen (såkalla slengarar). Denne regelen vert ikkje gjeldande for stortings- og fylkestingsvalet.

Vallovutvalet sine vurderingar

Ved stortingsval meiner utvalet at personvalordninga i dag ikkje opnar for å kunna endre rekkefølge på kandidatar og at ei endring i personvalreglane vil gje veljarane ein reel moglegheit til å påverke kva representantar som vert vald. Utvalet har gjort grundige vurderingar av ulike modellar med ønske om ei mest mogleg lik personvalordning uavhengig av type val.

Vurderingar og konklusjon

Saka vert lagt fram for kommunestyret utan konklusjon og forslag til vedtak.

§ 9-7 Rett til assistanse

Lovforslaget opnar for at veljar som har behov for det kan ta med seg ein hjelpar inn i avlukket utan valfunksjonær. Dette var del av høringsforslaget som Vaksdal kommune svarte ut i september.

§ 9-7 Rett til assistanse – Vi viser til Vaksdal kommune sin tidlegare innsendte høringsuttale med frist 30.09.2020.

Kap 10 Godkjenning av stemmegivingar og stemmesetlar, oppteljing, protokollering m.m.

§10-4 Prinsipp for oppteljing av stemmesetlar

I dag kan valstyra i kommunen velje alternative oppteljingsmåtar med resultat vist enten på valkrets eller samla. Ny lov opnar for det same, men foreslår at stemmesetlane totalt skal teljast to gonger. I dag har kommunen ansvar for to teljingar av alle 3 vala, medan ein framover ser føre seg at valstyret har ansvar for to teljingar for kommunestyrevalet og ei teljing for storting- og fylkestingsvalet:

	Kommunestyrevalg	Fylkestingsvalg	Stortingsvalg
Første opptelling av forhåndsstemmer	sentralt stemmestyre	sentralt stemmestyre	sentralt stemmestyre
Første opptelling av ordinære valgtingsstemmer	stemmestyret i hvert valglokale (ev. det sentrale stemmestyret)	stemmestyret i hvert valglokale (ev. det sentrale stemmestyret)	stemmestyret i hvert valglokale (ev. det sentrale stemmestyret)
Første opptelling av valgtingsstemmer avgitt i særskilt omslag	sentralt stemmestyre	sentralt stemmestyre	sentralt stemmestyre
Andre opptelling av forhåndsstemmer	valgstyret	fylkesvalgstyret	distriktsvalgstyret
Andre opptelling av ordinære valgtingsstemmer	valgstyret	fylkesvalgstyret	distriktsvalgstyret
Andre opptelling av valgtingsstemmer avgitt i særskilt omslag	valgstyret	fylkesvalgstyret	distriktsvalgstyret

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet har konkludert med at det er tilstrekkeleg at kommunane tel stemmene ved stortings- og fylkestingsval ein gong. Samtidig vert dagens lov vedkomande registrering av rettingar vidareført med at dette berre vert gjort ved endeleg oppteljing.

Vurderingar og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga om at kommunen sitt ansvar er å telje stortingsval og fylkestingsval ein gong utan vidare kommentar, samtidig ber ein departementet å vurdere om det bør innførast eit krav om å telle rettingar på stemmesetelen to gongar.

§10-4 Prinsipp for oppteljing av stemmesetlar – Vaksdal kommune støttar endringa med at kommunane tel stemmene ved stortingsval og fylkestingsval ein gong, men ber departementet om å vurdere oppteljing av personstemmer i begge oppteljingane.

§10-11 Oversending av materiell

I andre punkt er regel for å sortere stemmesetlar i retta og uretta stemmesetlar vidareført i nytt lovforslag. Ein kan ikkje sjå at årsak til dette er kommentert i utreiinga.

Vurdering og konklusjon

Heilt sidan fylkestinget tok i bruk skannarar under si oppteljing, har deira tilbakemelding til kommunane vore at ein under oversending av stemmesetlar skal sjå bort frå denne lovregelen.

Kommunen har sett pris på å få denne meldinga, då det sparar tid og ressursar i ein hektisk periode. Behovet er ikkje til stades for å denne sorteringa, dersom det i framtida likevel oppstår eit behov, vil

det vere mogleg for fylkeskommunen å oppmode om å fordele setlane i retta og uretta bunkar. Det sentrale i oversending av setlane er at dei er skilt i dei oppteljingskategoriane som dei vart talt opp i, og i hovudsak eit skilje mellom førehands- og valtingsstemmer.

Forslag til ny lovendring:

§10-11 Oversending av materiell – Ved oversending av materiell til fylkeskommunane ved tidlegare val, får kommunane melding frå fylkeskommunen om å sjå bort frå regel om å sortere i retta og uretta setlar. Vaksdal kommune ber departementet om å korrigere lovparagrafen i tråd med gjeldande praksis.

Kap 11 Mandatfordeling og kåring av representantar

§11-1 Valdistrikt ved stortingsval og §11-3 Tal stortingsmandat ved kvart distrikt

Ved stortingsvalet ønskjer fleirtalet (10) i utvalet å vidareføre 19 valdistrikt, med den tidlegare fylkesinndelinga som utgangspunkt. Dersom stortinget godkjenner dette lovforslaget, ønskjer utvalet å innføre ein ny måte å fordele mandantane på. Ein skal ikkje nytte arealfaktoren ved tildeling av mandat, men setje eit minimum antal mandat på 3 (+1 utjamningsmandat) pr valdistrikt for å ivareta distrikt med lågt innbyggjartal.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet ønskjer at det fortsatt skal veljast 169 stortingsrepresentantar og behalde St Sainte-Lagües metode for fordeling av distriktsmandata, men medlemene i utvalet var delt i sine vurderingar både når det gjeld inndeling i valdistrikt og fordeling av mandat ved stortingsval. Utvalet diskuterer to viktige prinsipp i konflikt:

- Alle stemmer skal ha same vekt
- Brei geografisk representasjon

I kapittel 5.4.og 5.5 vert distriktshensyn og val av distriktsmandat grundig skissert og viser alternative løysingar.

Vurdering og konklusjon

Saka vert lagt fram for kommunestyret utan konklusjon og forslag til vedtak

§11-8 2. ledd - Fordeling av utjamningsmandat mellom partia ved stortingsval

Utvalet foreslår å senke sperregrensa frå 4% til 3% med dagens utgangspunkt for å rekne ut sperregrense, samtidig som det vert stilt krav om at partia må stille lister i heile landet.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet ser at konsekvensane ved å komme over eller under sperregrensa er store for dei partia som får ei oppslutning rundt dette talet, samt for proporsjonaliteten i valordninga. Forslaget ved å senke sperregrensa til 3 % vil auke proporsjonaliteten, og sikre at færre stemmer vert bortkasta

Vurdering og konklusjon

Saka vert lagt fram for kommunestyret utan konklusjon og forslag til vedtak

Kapittel 13 Godkjenning

§13-3 Godkjenning av kommunevalet

Utvalet legg inn nytt punkt om at valet ikkje kan godkjennast før klagehandsaminga er ferdig, og at klagesaker skal handsamast av rikstvalstyret (som nemnd under gjennomgang kap.4)

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kapittel 14. Klage

Klagesaker skal setjast fram for valstyret, dersom klagen ikkje fører fram for valstyret skal den som tidlegare nemnd handsamast vidare av Rikstvalstyret. Lovforslaget inneheld ei utviding av kva som kan klagast på og av kven. Samtidig får listekandidatar ei innskrenking i klageadgang. Den generelle klagefristen vert endra til 4 dagar frå 7 dagar.

Vallovutvalet sine vurderingar

Det er behov for å behandle klage raskt og at det vert sikra ei uavhengig juridisk vurdering via rikstvalstyret sitt mandat i ny vallov.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kapittel 16. Beredskap

§§ 16-1, 16,2 og 16-3

Lovforslaget legg føringar for utsett eller forlenga eller omval ved dei tre vala.

Vallovutvalet sine vurderingar

Vallova i dag inneheld ingen reglar for kva konsekvensar ei ekstraordinær hending kan få for valet. Utvalet såg behov for å lovfeste ein adgang til å utsetje eller forlenge valet eller til å halde omval. Kapitlet inneheld krav bestemmelsar for ein slik situasjon slik at valstyret

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støtter denne vurderinga utan vidare kommentar.

Kapittel 18. Bruk av IKT

Utvalet foreslår å lovfeste bruk av valadministrative system, samt at kommunar forpliktar seg til å bruke det som vert stilt til råde av departementet. Samtidig vert det lagt opp til at kommunane forplikte sikring av systema.

Vallovutvalet sine vurderingar

Utvalet ønskjer å sikre valgjennomføringa gjennom ei lovfesting ved å setje krav til IKT-sikkerheit i heile verdikjeda.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen støttar utvalet si vurdering om å setje krav til bruk av system og IKT- sikkerheit i heile verdikjeda. Samtidig er erfaringa frå tidlegare val at sikkerheitskrav som vart sett til bruk av EVA applikasjonane medfører ekstrautgifter i form av at det måtte kjøpast nytt utstyr for å imøtekomme krava som vart sett. Dersom departementet skal setje krav, må krava vere nøysame og målt ut frå fleire faktorar enn berre siste moglege versjon av programvare og maskinutstyr. Alternativet at det vert gjeve ei økonomisk tildeling til kommunane/fylkeskommunane for å imøtekoma den høge standard for IKT sikkerheit som t.d. vart sett i 2019.

Kapittel 18. Bruk av IKT – Vaksdal kommune støttar forslaget, men er uroa for at sikkerheitskrava sett til IKT utstyret er for kostbare for kommunar med økonomiske begrensingar. Krava må vere nøysame og målt ut frå fleire faktorar enn berre siste versjon av programvare og maskinutstyr. Alternativet at det vert gjeve ei økonomisk tildeling til kommunane/fylkeskommunane for å imøtekoma ei evt. høg standard for IKT sikkerheit.

Endringar i Grunnlova

Nokre av endringsforslaga i vallova, tvinger fram lovendringar også i Grunnlova. Utvalet har difor også kome med alternative framlegg til endringar i Grunnlova. Desse framlegga er ikkje drøfta i dette saksframlegget.